

Voorstel college van burgemeester en wethouders

Openbaar	: Ja
Datum vergadering	: 21 april 2026
Kenmerk	: Z148189/ D004274
Portefeuillehouder	: W.J.G. Pelgrom
Onderwerp	: Aanwijzing als gemeentelijk monument van de voormalige zuivelfabriek De Wiersse in Vorden, inclusief de paardenschuur en de fabrieksschoorsteen.
Speerpunt coalitie	: Mooi wonen in vitaal Bronckhorst

Kernboodschap

De voormalige zuivelfabriek op landgoed De Wiersse wordt vanwege de hoge stedenbouwkundige-, cultuur- en architectuurhistorische waarden aangewezen als gemeentelijk monument.

Voorstel

1. De voormalige zuivelfabriek op landgoed De Wiersse in Vorden, inclusief de paardenschuur en de fabrieksschoorsteen, aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Inleiding

De voormalige zuivelfabriek De Wiersse is gelegen aan de Zuivelweg in het buitengebied van Vorden. Het complex bevindt zich op een terrein dat van oorsprong deel uitmaakt van het landgoed De Wiersse. Het bestaat uit een voormalig fabriekspand, een voormalige paardenstal en een fabrieksschoorsteen.

In 1896 heeft de eigenaar van landgoed de Wiersse een stuk land aan zijn pachters beschikbaar gesteld om hier een coöperatieve boterfabriek te stichten. In januari 1897 werd de eerste steen van de fabriek gelegd. De fabriek lag nabij het hoofdhuis van het landgoed. De zuivelfabriek was kleinschalig en werkte op handkracht, waardoor al snel mechanisering noodzakelijk was. Drie jaar na de oprichting werd daarom een stoommachine geïnstalleerd, waarbij de bestaande fabriek met een ketelhuis en een bijbehorende machinekamer werd uitgebreid. In de loop van de 20^e eeuw heeft het zuivelcomplex diverse verbouwingen en aanpassingen ondergaan. Begin jaren '70 is de zuivelfabriek gesloten. Op 16 juli 2025 heeft

de eigenaar van het landgoed een officieel verzoek ingediend om deze voormalige zuivelfabriek (-complex) aan te wijzen als gemeentelijk monument.

Afstemming

Dit advies is afgestemd met wethouder Pelgrom, het cluster Omgeving en de commissie Ruimtelijke Kwaliteit en Erfgoed.

Beoogd effect

Door plaatsing op de gemeentelijke monumentenlijst wordt het cultuurhistorisch belang, de ensemblewaarde alsmede de authenticiteit van dit zuivelcomplex benadrukt en het behoud voor de toekomst gewaarborgd.

Argumenten

1.1 Het complex heeft stedenbouwkundige -, cultuurhistorische en architectuurhistorische waarden en voldoet aan de selectiecriteria.

Het fabriekspand, de paardenstal en de fabrieksschoorsteen zijn van algemeen cultuurhistorisch belang. Het fabriekscomplex vormt een waardevol historisch-stedenbouwkundig ensemble, waarbij de vrijstaande situering in een overwegend groene omgeving kenmerkend is. De zuivelfabriek is redelijk gaaf bewaard en is een mooi voorbeeld van een zakelijke en functionele baksteenarchitectuur, waarbij de bouwgeschiedenis goed afleesbaar is. De voormalige paardenstal in dit geheel is zelfs een zeldzaamheid omdat paardenstallen vaak plaats maakten voor uitbreiding van zuivel-fabriekscomplexen. Het cultuurhistorische belang ligt met name in het feit dat het fabrieksgebouw exemplarisch is als uitdrukking van de sociaal-economische ontwikkeling van de zuivelindustrie in de Achterhoek (schaalvergroting, mechanisering en professionalisering zijn zichtbaar geworden door de diverse uitbreidingen en modernisering van het fabriekscomplex).

Het geheel voldoet aan de selectiecriteria die voor aanwijzing als gemeentelijk monument noodzakelijk zijn. Deze criteria zijn vastgesteld in de paragraaf 2, artikel 4 van Erfgoedverordening 2018.

1.2 Landgoed de Wiersse heeft belang bij de aanwijzing van het voormalige zuivelcomplex op de gemeentelijke monumentenlijst.

Landgoed de Wiersse heeft om meerdere redenen belang bij een aanwijzing als gemeentelijk monument. Naast uiteraard het cultuurhistorische belang, is het landgoed voornemens de woningen in het gebouw in erfpacht uit te geven. Daarnaast zal een monumentenstatus helpen het 'erfgoedensemble' nu en in de toekomst te behouden, zowel door de beperkingen die deze status oplegt aan toekomstige eigenaren als door de subsidiemogelijkheden die de status biedt. Zo zijn de kosten voor het dringende onderhoud van de fabrieksschoorsteen geraamd op €100.000,--, waar zonder gemeentelijke monumentenstatus geen subsidie bij de provincie Gelderland voor kan worden aangevraagd. Om in de toekomst voor de gemeentelijke onderhoudssubsidie van de gemeente Bronckhorst in aanmerking te komen is een monumentenstatus eveneens noodzakelijk.

Kanttekeningen

Niet van toepassing.

Kosten, baten en dekking

Na aanwijzing van dit object als gemeentelijk monument kan de eigenaar, in lijn met alle andere gemeentelijke monumenten, een onderhoudssubsidie aanvragen. De hoogte van de subsidie is maximaal 25% van de kosten die hiervoor in aanmerking komen, met een maximum van € 5.000,--. Deze subsidie kan eenmaal per 3 jaar worden aangevraagd. Voor deze subsidieregeling geldt een subsidieplafond. Subsidieverlening vindt plaats tot het moment waarop het beschikbare budget volledig is uitgeput.

Uitvoering

De eigenaar van het voormalige zuivelcomplex op landgoed de Wiersse wordt schriftelijk in kennis worden gesteld van het besluit. Tevens wordt het object formeel opgenomen in het gemeentelijk erfgoedregister.

Evaluatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

1. Verzoek aanwijzing voormalige zuivelfabriek landgoed De Wiersse in Vorden als gemeentelijk monument (*niet openbaar*)
2. Advies Commissie Ruimtelijke Kwaliteit betreffende het aanwijzen van de voormalige zuivelfabriek, fabrieksschoorsteen en paardestal als gemeentelijk monument (*niet openbaar*)
3. Redengevende beschrijving voormalige zuivelfabriek landgoed De Wiersse opgesteld door het Gelders Genootschap d.d. 26 januari 2026 (*niet openbaar*)